

Мозаїка пам'яті

Підготувала Анастасія Савенкова, студентка другого курсу факультету журналістики

До 40-річчя Чорнобильської катастрофи

Національний центр Український дім зібрав роботи митців, щоб увічнити пам'ять про чорнобильську трагедію. Виставковий проєкт Чорнобиль. Зона укриття дозволяє переосмислити подію, що змінила життя мільйонів українців, та поглянути на неї крізь призму людських спогадів і мистецтва. Серед представлених експонатів — роботи Івана Литовченка, головного художника міста Прип'ять.

Іван Семенович Литовченко — український художник, монументаліст і графік, один із найяскравіших представників українського монументального мистецтва другої половини ХХ століття. Народившись у 1930 році, він присвятив своє життя створенню масштабних мистецьких образів, що поєднували архітектуру, філософію та дух епохи. Його творчість формувала візуальне обличчя радянських міст України, а особливе місце у його спадщині посідає Прип'ять — місто, яке стало символом одночасно прогресу і трагедії.

Литовченко був людиною, яка надавала простору особливого значення, втілюючи це через свої роботи. Його панно та мозаїки не лише оздоблювали будівлі, а й створювали атмосферу міста майбутнього. У своїх творах митець відображав віру епохи у науково-технічний прогрес, силу «мирного атома» та гармонію людини з природою. Ці ідеї поєднувалися з глибоким художнім осмисленням часу, у якому він жив.

Монументальні композиції художника вирізнялися новаторським підходом. Литовченко сміливо поєднував смальту, метал і фактурні матеріали, створюючи динамічні образи, сповнені ритму та енергії. Його мистецька мова була експресивною й сучасною: через контрасти кольору, пластичність форм і символічні мотиви художник передавав рух, напругу та внутрішню силу людини техногенної доби. Саме це зробило його одним із найвиразніших українських монументалістів свого часу.

Однією з найвідоміших робіт митця стало панно «Енергія», створене для Прип'яті. У ньому художник осмислює тему атомної енергетики як джерела сили та поступу. Композиція наповнена рухом і символами технічного прогресу, а водночас — прихованим драматизмом, який сьогодні сприймається особливо гостро після катастрофи на ЧАЕС.

Не менш важливою є робота «Світанок», у якій відчувається романтизована віра у майбутнє. Через узагальнені людські образи та світлові акценти художник

передає ідею нового дня, нового покоління й нової епохи. Цей твір став уособленням оптимізму, з яким будувалася Прип'ять.

Особливе місце у творчості Івана Литовченка займають і гобелени. Серед них — гобелен «Творчість», ескіз якого представлений на виставці. У роботі поєднуються декоративність, монументальність і символізм. Художник створює складну систему образів, де людина постає центром духовного й культурного світу. Навіть у підготовчих ескізах помітна його увага до ритму композиції та взаємодії кольору й форми.

Вагомим внеском митця стало також оформлення станції метро Шулявська у Києві. Разом з іншими художниками він працював над монументально-декоративним оздобленням станції, де використав характерну для себе стилістику: геометризовані форми, динамічні композиції та поєднання монументальності з декоративністю. Ця робота стала ще одним прикладом того, як мистецтво Литовченка інтегрувалося у повсякденний простір міста.

На виставці «Чорнобиль. Зона укриття» глядачі можуть не лише побачити окремі роботи Івана Литовченка, а й ознайомитися з його творчим доробком загалом — ескізами, підготовчими матеріалами та фотографіями реалізованих проєктів. Це дозволяє глибше зрозуміти масштаб його мистецького мислення та роль у формуванні культурного образу Прип'яті.

Сьогодні роботи Івана Литовченка сприймаються не лише як мистецтво своєї доби, а і як своєрідна мозаїка пам'яті. Вони зберігають атмосферу міста, яке назавжди залишилося у часі, та нагадують про крихкість людського прогресу. Через десятиліття після катастрофи його панно й ескізи продовжують говорити мовою мистецтва — про надію, творчість і пам'ять, яку неможливо втратити.